

Fidoyilik –
Vatanga xizmat demak!

Zarafshon

1913-yil aprel oyidan chiqa boshlagan

www.zarnews.uz <https://www.facebook.com/zarnews.uz> [@zarnews_uz](https://twitter.com/zarnews_uz) https://twitter.com/zarnews_uz

“Янги Ўзбекистон – инсон қадри улуғланган юрт!”

28 июнь – 6 июль кунлари вилоятимизда шу широ остида маданий-маърифий тадбирлар ўтказилди.

Ёшларнинг маънавий дунёсини бойитиш, одоб-ахлоқ қоидаларига амал қилини ўргатишга каратилган “Зукко болажон!” фотоальбоми тақдимоти ўтказилди.

- Таникли санъаткорлар Кўшработ туманига келиб, тадбир ўтказиши мени жуда хурсанд қилди, - деди Нилуфар Турсунова. - Бундай маданий тадбирлар тез-тез ташкил қилинса, қишлоқда яшовчилар ҳам маданий ҳордик олади.

Маданий тадбирлар доирасида вилоятимиз бўйлаб “Кинокарвон” акцияси ҳам ўтказилди. 5 июль куни Регистон майдонидаги киноходждорлар билан ижодий учрашувлар, фильмлар тақдимоти ва намойши ўтказилди.

Унда 101 нафар ўзбек аскари жасоратига бағишиланган “Матонат” хужжатли фильмни ижодкорлари тақдирланди. Шунингдек, буюк саркарда, Самарқанд фарзанди Баҳодир Ялангтӯш ҳақидаги “Баҳодир Ялангтӯш” бадиий фильмининг тайёргарлик жарабёнлари тўғрисида маълумот берилди. Учрашув сўнгидаги “101-рейс” бадиий фильми намойиш этилди.

Кечак Самарқанд шаҳридан “Мўъжиза” амфитеатрида шубъ маданий-маърифий тадбирларнинг якуний гала-концерти бўйлиб ўтди.

Президент маслаҳатчишининг ўринбосари Нодир Холбаутаев ва вилоят хокимининг ўринбосари Хуршид Очилов тадбирларда фаол катнашган адабиёт, маданият ва санъат намояндаларига миннатдорлик билдири.

Тадбирда она юрт мадхи ҳамда тинчлини тараннум этувчи куй-қўшиклар ижро этилди.

Туркий давлатлар ташкилотига аъзо давлатларнинг қишлоқ хўжалиги вазирлари – Инам Каримов (Озарбайжон), Ербол Карапашкеев (Қозоғистон), Аскарбек Жанибеков (Қирғиз Республикаси), Вахит Киришчи (Туркия) ни вилоят ҳокими Э.Турдимов кутиб олди. Шу ернинг ўзида вилоят ҳокимининг меҳмонлар билан қисқа учрашув ўтказилди.

Учрашувда Туркий давлатлар ташкилотига аъзо давлатлар ўртасида ҳар томонлама ҳамкорлик алоқалари ривохланишига ҳамкорликни янада ривохлантириш мақсадидаги ўтказилаётган тадбирлар соҳада улкан қадим Самарқанд шаҳри билан танишганингиздан мамнумиз, - деди Озарбайжон қишлоқ хўжалиги вазiri Инам Каримов. - Биз тарихий обидалар, азиз қадамжоларда бўлиб, ўзбек халқининг бўй маданий мероси, дунё илм-маърифатига улкан хисса күшган алломалар яшаган, мангу кўним топган масканларда бўлиб, уларнинг

Туркий давлатлар вазирлари Самарқандда

► Ташриф

бой маданий мероси, балки улкан иктиносидой салоҳияти билан дунёга машҳур Самарқандда бўлиб турганликларидан мамнун эканланни билдириши.

- Биз Туркий давлатлар ташкилоти ҳамда Иктиносидой ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатларнинг қишлоқ хўжалиги вазирларининг Тошкентда ўтётган тадбирларида иштирок этиб, Ўзбекистон, жаҳон тарихида маданий алоқалар, савдо-иктиносидой ҳамкорлик соҳаларида ўзига хос марказ бўлган

қадим Самарқанд шаҳри билан танишганингиздан мамнумиз,

- деди

Озарбайжон қишлоқ хўжалиги

вазiri Инам Каримов.

- Биз тарихий обидалар, азиз қадамжоларда бўлиб, ўзбек халқининг бўй маданий мероси, дунё илм-маърифатига улкан хисса күшган алломалар яшаган, мангу кўним топган масканларда бўлиб, уларнинг

ҳаёти, фаолияти ҳакида шу пайтгача эшитмаган, билмаган маълумотларга эга бўлдик. Умуман, бу муборак заминда бўлиб турганимиз бизга ўзгача рух берди. Ўйлайманки, ўзаро ҳамкорлик борасида бошланган янги босқичдаги ишларимиз албатта, ўз самарасини бериб, бирдамлиқдаги лойиҳаларимиз давлатларимизнинг ҳар томонлама

тараққиётига хизмат қилади.

Мехмонлар учрашувдан сўнг Амир Темур макбараси, Регистон майдони, Ином Мотурийдий, Шохи Зинда, Мирзо Улугбек, Маҳдуми Аъзам мажмуулари, "Конигил" туризм қишлоғи каби маданий мерос объектлари, азиз қадамжоларни зиёрат қилиши.

Алишер ИСРОИЛОВ.

► Хирмонга барака!

Жорий йилда вилоятимизнинг 13 та туманидаги 4650 фермер ҳўжалиги томонидан 94 минг 130 гектар майдонда етиширилган бошоқли дон ҳосилини ўриб-ийғиб олиш ишлари давом этмоқда. Ҳисоб-китобларга кўра, ғалла ўрим-ийғим ишларига биринчирилган 274 та комбайн ёрдамида 755 минг 337 тонна ҳосилини ўриб-ийғиб олиш режалаштирилган.

Вилоятимизда ғалла ҳосилдорлиги ўртacha 71 центнердан ошиди

Вазирлар Мажкамасининг 2022 йил 30 майдаги “2022 йил ҳосилини бундуғанини ҳарид қилиш ва сотишида бозор ғаллалиларни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида” ги қарорига асоссан, вилоятимизда жорий йилда сурориладиган майдонлардан жами 265 минг тонна ғалла жамғарилади. Шундан 235,6 минг тоннаси давлат заҳираси учун тобаъ бўйд (184 минг тоннаси давлат ресурслари учун, 51,6 минг тоннаси вактинча сақлаш учун) ҳамда 29,4 минг тоннаси уруғлик бўйд хисобланади.

2022 йилнинг 6 июлигача вилоят бўйича жами 68 минг гектар ғалла майдонидан 484,2 минг тоннадан ортиқ дон ўриширилган олинди ва ҳосилдорлик ўртacha 71,1 центнерни ташкил килимади.

Шундан давлат ресурслари учун топширил-

ган дон 174,6 минг тонна ҳамда биржа савдоларига чиқариш учун вактинча сақлашга 39,8 минг тонна дон қабул қилинди.

Фермер ҳўжаликлари ҳамда ғаллачилик кластер корхоналари томонидан дон корхоналари тўғридан-тўғри шартнома асосида топширилётган ғалланинг 97,5 физзи давлат заҳирасига ва 49,4 физзи уруғлик учун кабул қилинмоқда.

Президентимизнинг 2021 йил 15 ноябрядаги “Ғалла етишириш ва сотишида эркин ракобатни таъминлайдиган бозор тамоилиларни жорий этиш тўғрисида” ги қарори билан ғаллачилик кластерлари ва фермер ҳўжаликлари ҳар гектар сурориладиган майдондан ўртacha 2,5 тоннадан донни эркин биржа савдоларига, қолган кисмени тўғридан-тўғри шартномалар асосида эркин сотиш имконияти яратилган.

Нукусда тадбиркорлик қиласман

Мажидхон ИСЛОМОВ,
Ургут туманидаги
“Urgut sanoat servis”
оиласи ворхонаси
раҳбари:

- 1 июль куни Нукус шаҳрида ноконундай намойшлар үкостирилган ҳақида иктиномий тармоқлардан ўқиб қолдим. Бузғунчи гурухлар ва провокаторлар йигилган фуқаролар билан араслашиб, маъмурлийдин инвалидлар олишига давлат мусасасаларини эгаллаб олишига урининг хунук хотат.

Ақли-хуши жойида одам бу ишлар ортида Ўзбекистондаги ижтимоий-сиёсий вазиятни издан чиқаришига уринилётганини англайди.

Бу жараёнларга билиб-билим араслашиб қолаётган тенгдошларни провокацион тўлқинлар, бузук ниятили кимсаларнинг харакатларидан оғоҳ бўлишга, уларнинг нишонидаги айланни қомаслиқи чакираман.

Кейинги йилларда Қорақалпогистонда қанча ўзгаришлар бўлганига хаммаси гуло бўлиб турбиз. Бу ҳақда Президентимиз Шавкат Мирзиёев яқинда Тошкентдаги “Янги Ўзбекистон” боғида єшлар кунига бағишилаб ўтказилган тантанадаги нутқида алоҳида таъкидлари: “Қорақалпогистонни ривохлантириш стратегиясини қабул қилганимиз, ҳар бир огулини ривохлантириш учун алоҳида маълаб ажратганимиз.

Беш йил олдин мўйин ва бўзатов қанақа эди? Ҳозир Бўзатов ёшлиари билан ҳалқи, кўшик айтдим. Бўзатов Ўзбекистоннинг маданий ўчиғи, маданий маркази бўлди. Тағти қорақалпоқ ҳалқини юргизмади эъзолзилмай.

Шу билан бирга, “Гурур билан айтаманки, мен нафакат ўзбек халқининг, балки қорақалпоқ халқининг ҳам фарзандиман, деб яна бир марта тақорламоқчи-ман”, деди.

Давлатимиз раҳбарининг бу эътирофларини сўз билан ифодалаш кийин. Унга муносиб бўлиш керак.

Мен ёш тадбиркор сифатида қорақалпогистоник тенгдошларимга кўлнимдан келган ёрдамни беришга бел бўлғанларман. Бугунги кунда корхонамизда 55 нафар ёшлиар, эрқаклар киёмии ишлаб чиқариш билан шуғулланамиз. Шу билан бирга, яқинда Нукус туманида “URGUTINAKMANGIT TEXTILE” корхонасини ташкил этдим. Мақсадим - тенгдошларимга янада кўпроқ иш ўрни яратиш, улар билан бирга сифатли маҳсулотларни иштештириш.

Халқ депутатлари вилоят Кенгашининг ҚАРОРИ

Халқ депутатлари Самарқанд вилояти Кенгашининг 2021 йил 30 декабрдаги VI-53-126-7-0-К/21-сонли “Самарқанд вилояти маҳаллий бюджетининг 2021 йилдаги кутилаётган ижроси ҳамда 2022 йилги маҳаллий бюджетнинг белгиланган асосий параметрлари тўғрисида”ги қарорининг 3-иловасига ўзгартаришлар киритиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Бюджет кодексининг 27 ва 147-моддаларига асосан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев раҳбарлигига жорий йил 29 апрель куни Самарқанд шаҳрида жамоат транспортини ривохлантириш чора-тадбирларига бағишиланган тақдимот давомида берилган топшириклар бўйича тасдиқланган 41-сонли бўёни ҳамда бу борадаги Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2022 йил 2 июндаги 06/15-32/1907-сонли хати ҳамда вилоят ҳокимлигининг 2022 йил 16 июндаги 03-03/191-сонли йигилиши бўёнини инобатга олиб, ҳалқ депутатлари Самарқанд вилояти Кенгаши олтинчи чакирик олтиши мөнтижий сессияси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Халқ депутатлари вилоят Кенгашининг 2022 йил 1 июлдаги VI-66-144-7-0-К/22-сонли қарорига ИЛОВА

Халқ депутатлари Самарқанд вилояти Кенгашининг 2021 йил 30 декабрдаги VI-53-126-7-0-К/21-сонли “Самарқанд вилояти маҳаллий бюджетнинг асосий параметрлари тўғрисида”ги қарорининг 3-иловасига ўзгартаришлар киритиш бўйича ҲИСОБ-КИТОБ

T/p	Худудий бюджет маблағлари тақсимловчилари номи	Кенгаш қарорининг ўзгартариш киритиладиган бандлари	Жами сумма	Шу жумладан, чораклар бўйича
1	Вилоят ҳокимлиги	31-банд	-1000000	2-чорак -146533 3-чорак -353467 4-чорак -500000
2	Вилоят транспорт бошқармаси	13-банд	1000000	146533 353467 500000
Жами			0	0 0 0

(Қарор матни ва иловаси билан вилоят ҳокимлигининг Samarkand.uz расмий веб-сайти орқали ҳам танишишингиз мумкин.)

Тарихдан маълумки, қайси хукмдор тоҷу таҳти мерос йўли билан эмас, ўз саъӣ-ҳаракати, жасурлиги, шижоати билан эгаллаган бўлса, унинг фаолиятига алоҳидаги қизиқини билан қаралган. Амир Темур айнан шундай хукмдорлар сирасига киради. Оддий бекнинг ўғли бўлган Темур ўз шижоати билан Моварооннахр таҳтини кўлга киритиб, 36 йил хукмдорлик қилиди.

Амир Темурнинг ўтганига қариб етти аср тўлдайтган бўлса-да, бу улуг зотнинг фаолиятига бўлган қизиқиши ортса ортдики, асло камайган эмас. Ҳар бир даврнинг хукмдорлари, элчилари, сиёсатдонари, олимлари ва оддий одамлари саргайлан саҳифалари синниклаб ўқиб, улуг бомбозиҳи ҳақида янги маълумотлар ахтаради.

Амир Темур фаолиятига ҳаққоний баҳо бериш учун XII-XV асрлар тарихи мансарасига назар ташлаш лозим. Мўғул хукмдори Темучин-Чингизхон кўшинлари обод Моварооннахр бостириб кириди, гуллаб-жаннаган шаҳар ва қишлоқларнинг кулини кўкка совуди. Бу юрганинг не-не ботирлари ёв билан жангларда курбон бўлди. Моварооннахрдаги давлатчилик, қонун-қондидар йўқ килинди. Масjid, мадрасалар ёндирилиб, мұқадас диний ва илмий китоблар мўғул отларининг түёклари остига ташланди. Мўғул хонлари ўртасидаги таҳт талашишлар, ўзаро низолар, сиёсий тарқоқлик, оғир солиқлар ҳалқининг тинка-мадорини куритди.

Моварооннахр энди ҳеч қачон тикланмайдигандек эди гүб... Бу юртни, ҳалқиниң қаддини тиклаш, уларни дунёнинг энг илғор ҳалқига айлантириш учун фавқулодда илоҳий қудратга эга шаҳс керак эди. Бу шахс Амир Темур сиймосида намоён бўлди.

Соҳибқирон хукмронлик қилган 36 йил юртимиз тарихидаги энг ёрқин саҳифа сифатида абдий муҳрланиб колди... Амир Темур ўттиз олти йиллик имконида нафакат Моварооннахр ҳалқининг юргаидан куллалар асоратларини юлиб ташлади, балки унинг қадди-ғурурини кўтариб, дунёнинг энг қудратли, маданияти ҳалқига айлантириди.

Ҳа, бу инсоният тарихида жуда кам кузатилган мўъжиза эди. Шу мўъжиза туфайли жаҳон ҳалқлари Амир Темур шахсими хурмат килидаги, дунёнинг кўплаб ҳалқлари ҳамон ўз фарзандларига Темур исмини қўяди. Соҳибқирон ўтганидан бўён Шарқ ва Гарб ёзувчилари, олимлари томонидан том-том бадиий, илмий, санҳа сусикини асарлар яратиди. Албатта, бу асарларда Амир Темур шахсига муносабат турлича. Уларнинг кўнглигидаги Амир Темурнинг буюк бунёдкорлик фаолияти, зафарли юртшлари, сиёсий кўялпрага кўтарилиб бўлса, айримларида тухмат тошлари ёндирилган.

Амир Темур ва темурийларин Моварооннахрдаги хукмдорлик қилиб, кўплаб бунёдкорликларни амалга оширганидан озими-кўпми хабардоризм. Аммо темурийларининг бошқа мамлакатларда қолдирган бой ва ранг-баранг мероси ҳақида тўлиқ маълумотга эга эмасиз.

XIX асрнинг 60-йилларида Россия империяси Туркистондаги уч мустаким хонлини истило килишини бошлайди. 1868 йилнинг май ойида Россия империясининг генерали фон Кауфман томонидан Самарқанд шаҳри истило қилинади. Генерал фон Кауфман ўз хукмдори Александр II га "Сизнинг голиб қўшиларининг Амир Темурнинг пойтахти, ўзининг тарихи шон-шухрати билан машҳур Самарқанд шаҳрини истило қилиди", деб тушхабар йўллаған.

Ок поддо истилоси даврида Амир Темур ҳақида баъзи рус зиёлларни, ҳарбийлари анчайин ҳаққоний, жўялини фикрлари ёзган. Айрим рус ҳарбийлари Соҳибқироннинг ўртасда кўплаган стратегияларни ҳақида китоблар битган.

Ок поддо таҳтини большевиклар эгалла-гач, Амир Темур ҳақида фақат салбий фикрлар берилди, уни "коҳнур", "босқинч", "золим" деб таърифлаш авж олди. "ССРР ҳалқлари тарихи" дарслигидан "Темур давлати" деган йиррик боб чиқариб ташланди.

Маълумки, Амир Темур ва унинг пири, ўғиллари ва набирлари Соҳибқирон салтанатининг пойтахти Самарқанд шаҳрида абдий ўйкуда ётиди. Айрим жаҳонгирлар, жумладан, Чингизхоннинг қабри қаерда экани номаълум. Чингизхон қабри атаялб яширилган. Чунки ўзи босиз олган жойларда аввал ўтган хукмдорларнинг қабрларини очтириб, жасадин ердан чиқариб ташаптириган. Шу сабабли у келгуси авлодлар ундан ўч олишидан кўркиб, қабрини яшириши васитяни киган. Амир Темур эса қадами етган жойларда хукмдорларнинг, олиму уламоларнинг, азиз қишиларнинг қабрлари устига макбарааралар курдирган, атрофини обод килдирган. Шу сабабли қейинги авлодлар Амир Темур мақбасига нисбатан ҳурматсизлигизни кўлмаган. Темурийлардан сўнг Моварооннахр ва Хурросон таҳтини эгаллаган шайбонийлар ҳам Соҳибқирон даврида барпо қилинган бирор-бир ишошта зиён-заҳмат етказмаган. Амир Темурнинг кейинги авлодлари узоқларда булишига қарамади, буюк бобоқалони хотирасини эъзозлаган. Тарихий маълумотларга кўра, бобурий хукмдор Шоҳ Жаҳоннинг учинчи ўғли, Ҳиндистон ҳукмдори Аврангзеб буюк бобоқалони Амир Темур руҳини шод қилиш учун Ҳиндистондан катта маблаб жўнатиб, Соҳибқирон мақбасарига таъмилратган, мақбара корилари ва ҳизматиларига нафака бердирган.

Эрон ҳукмдори Нодиршоҳ 1740 йилда Бухоро амирилигига юриши килиб, бу юртни таълиди. Сўнгра Самарқандаги одамларини жўнатиб, Амир Темур қабрига набириаси Мирзо Улуғбек томонидан кўйилган тоҳтаб (нефрит) тошни ва Амир Темур жомеъ масжидига ўрнатилган етти хил металл қо-

ЎЗБЕКИСТОНДА АМИР ТЕМУР УНИВЕРСИТЕТИ

ришмасидан кўйилган ажойиб дарвозани Эроннинг Машҳад шаҳрида ўзи учун курилаётган мақбарарага кўйиш учун олиб кетади. Орадан озигина вақт ўтиб, Нодиршоҳ Амир Темур Ҳақига Қуръон тиловат килиб, бу иккни ноёб буюни Самарқандага элтиб, ўз жойига кайта ўрнатишни буоради. Ривоятларга карамонда, бу иккни ноёб буюм – моҳтоб ва дарваза Машҳадга этиб бораға, у ерда қаттиқ зилзила бўлади. Бошқа бир ривоятда айтилишича, Нодиршоҳнинг суюкли қизи оғир касал бўлиб колади. Мунахжимлар Нодиршоҳга "Сиз Амир Темурнинг руҳини безовита килгансиз, шу сабабли қизингиз касал бўлган", деган. Нима бўлганда ҳам Нодиршоҳ ўзининг номаъкул ишидан пушшаймон бўлиб, моҳтоб ва дарвазани Самарқандга кайтараган. Амир Темур келгуси авлодлари унинг қабрини кўз қорачигидай асрар-авайлашларига қаттиқ ишонган. Афуски, тарих ҳумки бошқача бўлди. 1941 йилда Амир Темур қабри очилиб, руҳи безовита килинди.

Темурийлар хиллонаси очилганидан сўнг яна бир аянчи ҳақиқат аён бўлди. Барча қабрларнинг тагида лойка бор, арчадан ясалган тублар ва улар ичидаги жасадар мумиёнланган бўлишига қарамай, чириған. Тарихдан маълумки, мақбарарага сув шу атрофда казилган аридан тошиб кирган. Аниқроғи, XIX асрнинг 80-йилларида Оқ поддо амандорлари гўёғи бўғ қилиш учун бошқа ер курбон гонгандай, мақбара атрофида бօғ барпо қилдирган. Ўша даврларда макбарани иккى марта сув босган...

Ўтган йили Самарқанд давлат университети ректори Рустам Ҳолмуродов раҳбарлигидаги бир гурӯҳ самарқандик олимлар Туркиянинг Анкара шаҳрига, Ўзбекистон тарихи, маданияти ва илм-ғонига багишиланган ҳалқаро конференцияга бордик. Конференция Ийлидирим Боязид университетидаги бўлиб ўтди. Конференциядаги ўзбек ва турк олимлари ўзбекистон тарихи, санъати ва маданияти, жумладан, Амир Темур ва темурийлар даври ҳақида илмий маърузалар килиди. Конференциядан сўнг мезбонлар бизнис Анкара шаҳридан 40 километр нарида ўрташга Чубек туманига олиб борди. У ерда 1402 йилда Амир Темур ва Ийлидирим Боязид қўшиллари ўртасидаги жанг бўлган. Ўшу майдон теп-текис бўлиб, атрофи бир соз баландрок тепалик билан ўраган. Чубек туманинг марказида мўъжазигина музей барпо қилинган. Музейда Амир Темур билан Боязид ўртасидаги жанга багишиланган макет ҳам кўйилган.

Бизни Чубек тумани ҳокими қабул қилиди. Ҳоким жоноблари "Бу кўхна тарихда нималар бўлмаган дейсиз. Бир вақтлар иккى турк ҳукмдори бир бори билан жанг қилган. Бугун Чубекда шу иккى ҳукмдорнинг авлодлари учрашиб турбиди. Улар ўзаро дўстликни ўнада мустаҳкамлаш учун йигилган. Келинглар, мана шу тарихий майдондан дўстлик богини барпо қилипайлик", деди. Шундан кейин Чубек майдонидаги ўзбек ва турк олимлари дарахт ёқидар. Турика ва Янги Ўзбекистон дўстлик богига асос солинди. Бу бир ҳалқларини ўртасидаги дўстликнинг ўнада барқарор бўлишига ҳизмат килиди.

Турк дўстларимиз "Кўрдиларинг, Анкарада Ийлидирим Боязид университети бор, Ўзбекистонда Амир Темур университети борми?" деб сўради. Биз бир соз таъраддулданим, Аллоҳ наисб этса бўлади, дедик. Дарҳакиат, кишини ўйлантирадиган савол эди. Мағлуб ҳукмдор университети бор, болиги ҳукмдор университети ўй.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев жорий йил 21 апрелда Қашқадарё давлатига ташрифи давомида улуғ аждодларимиз меросини ўрганиши ҳақида гапириб, бундай деди: "Биз нима учун Амир Темур бобомизнинг мудофаа меросини илмий асослар билан ўрганимаймиз?

Соҳибқироннинг Тўхтамишон билан жангни ўқид чикдим. Буюк саркардамиз қандай галаба қозонгани менга жуда қизик эди. Тўхтамиш ҳам осонликча ютқазмаган экан. Бунда Амир Темур бобомизнинг юксак ҳарбий тактика ва стратегияси, довораклиги иш берган. Ўзимга ҳам ёзиб олдим, Амир Темур бобомиз жонгандага 7 та усулни

йилнинг май ойида Самарқандни истило қилиб, Амир Темурнинг Аркига кириб жойлашади. Ок поддо генераллари бу ердаг азиз-авлияларнинг кабрларини портлатиб юборади. Арки аъло аввали Оқ поддо, сўнгра қизиллар қўшини истикомат килидиган ҳарбий қисмга айлантирилади. Ҳозир Самарқандга келган бирон сайёҳ "Амир Темур ўншадай улкан давлатни қаердан турбон бошкарсан?" деб сўраса, унча-мунча одам мана шу ердан, деб Арки аълонинг ўрнини кўрсатиб берга олмайди. Негиз, бу ерда Амир Темурнинг Аркидан ном-нишон колмаган.

Фикримча, бу ерда кенг кўллами археологик қазишмалар олиб борилиши лозим. Бир пайтлар Амир Темур Арк атрофига барпо қилидиган мудофаа деворини кайта тиклаш керак. Амир Темур даври мъеморлари "Юксак иморатлар барпо килиш учун чукур пойдеров қазмок лозим", деган тамоил асосида Кўксарой ва Бўстонсаройни бунёд қилган. Агар бу ерда қазишмалар олиб борилса, ҳар иккি саройнинг сакланган пойдеровлари топилади. Шунда Амир Темур барпо қилиган Арки аълонини тарихини киёфасидан, озигина бўлса-да, ҳабардор бўлмасиз ва бошқаларга ҳам кўрсатиб имконияти юзага келади.

Мамлакатимизнинг тарихини киёфасидан, ҳабардорларни обод Моварооннахрдаги ҳақиқатга айтиширилган шаҳар, унинг қадимий маданияти, ҳақимларини миллий анъана ва маросимлари ҳақида сўзлаб берадиган гид-экскурсоводлар масаласидир. Тўғри, саводли, фидойи, ватанпавар, ўз қасбнинг мөхирлари бўлган гидлар кўп. Аммо сайдоҳларга ғулмаганларни ҳам кам эмас. Бу муммажиҳат килини, ҳабардорларни боришига келинади, аммо ҳали натижанини қуонларни, деб бўлмайди. Биз билан узоқилар археология соҳасида ҳамкорлик қилинган, Шарқ ҳалқлари тарихини чукур биладиган, кириғизинга совет даврида ҳам бир неча марта келган италияни профессор Маурицио Този бир куни куюниб гапирилди.

- Мен Ўзбекистонга жуда кўп келганман, – деди у. – Аммо саводли гидни кам учратдим. Улар аллақадан чўпчакларни айтишиади. Мен-ку, Ўзбекистон тарихидан сал-пал биламан. Аммо Ўзбекистон тарихидан бутунлай бехабар ҳорижлик сайдоҳлар факат чўпчак эштиб кетмоқда. Бундай ҳолатни зудлини билан ўнглаш керак.

Меҳмоннинг этирози тўғри эди.

Парижда ҳалқаро илмий конференцияга борганимизда бизни машҳур француз археологи, профессор Франц Грене Лувр музейига олиб борди. Томоша тугаб меҳмонхонага қайтаётанимизда Ф.Грене бир гапни айтди: "Лувр музейига илмий ходим ёки гид бўлиб ишга кириш нари турсин, оддий фарроҳ бўлиб ишга кириш ҳам нуфузли вазирликларни маъсул ҳавозимни эгаллашдан мушкүлорук".

Бизда бу соҳадаги аҳволи кишини курсанд қиладиган даражада, деб бўлмайди. Гид-экскурсовод лавозимига фидойи, ватанпавар, чўнгтагни эмас, элу юртнинг орн номуси, шаънини ўйлаидиган кишилар кўйилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

1991 йилнинг май ойида ЮНЕСКО томонидан ўюнтирилган ҳалқаро "Буюк илак – мулокотлар йўли" номли экспедицияда иштирок этганим. Марказий Осиёнинг беш давлати худудларини босиб ўтган экспедиция жуда фойдаланишади. Экспедициянинг сафари Қозоғистоннинг Оломта шаҳрида якунланди. Ўшандо мен машҳур қозоғ археологи, Иссик кўргонидан "Олтин одам" жасадини топтган Кемал оға Ақишев билан ушрашган эдим. Оксокол ўтқар ғириғини менга қадаб, "Ўзбекмисан?", деб сўради. Мен "ҳа" дедим.

- Болам, сенга бир ўтнчим бор, яхшилаб ёшишт – деди. – Кўриб турбисан, кексайб қолдим. Мен ўтродга анча йиллар ишладим